Makale türü: Araştırma makalesi**Article type:** Research article

Geliş tarihi

11.06.2021

Submitted date

Kabul tarihi

14.01.2022

Accepted date

Elektronik yayın tarihi

28.02.2022

Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Akcan, C. & Gül, O. K. (2022). 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık Değerleri. *Journal of History School*, 56, 62-88.

8. SINIF T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTABINDA BARIŞ VE BAĞIMSIZLIK DEĞERLERİ¹

Ceylan AKCAN² & Osman Kubilay GÜL³

Öz

Değerler, sosyal bir varlık olarak hayatını sürdüren bireylerin, çevresindekilerle etkili iletişim kurmalarına, kişilerin toplumdaki konumunun belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Bireylerin kendi kültürüne hâkim olabilmeleri için dünya kültürünün ne derece geliştiğinin farkında olmaları gerekmektedir. Bu da evrensel değerlerin kişi tarafından kabul görmesiyle gerçekleşebilir. Bu çalışmada 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında barış ve bağımsızlık değerlerinin ele alınışının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Veri toplama yöntemi olarak araştırmanın amacına uygun olan doküman inceleme tekniği, analizi için ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma materyali olarak 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda okutulan Millî Eğitim Bakanlığınca Nev Kitap Yayınevi tarafından bastırılan 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı kullanılmıştır. Elde edilen bulguların analiz edilmesiyle, kitap içerisinde yer alan metinler ve ölçme değerlendirme bölümleri ayrıntılı şekilde incelenmiş bağımsızlık değerinde 59, barış değerinden toplam 20 değer ifadesine ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre bağımsızlık değerine, barış değerine nazaran kitap bütünlüğünde fazlaca yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Barış, Bağımsızlık, Ders Kitabı.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1. Yazar %50, 2. Yazar %50.

² Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ceylanakcan87@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1631-6811

³ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, kubilaygul@gmail.com, Orcid: 0000-0001-9829-1819

The Values of Peace and Independence in 8th Grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism Textbook

Abstract

Values contribute to the individuals who continue their lives as a social entity to communicate effectively with those around them and to determine the position of the person in the society. Individuals need to be aware of the extent to which the world culture has developed in order to dominate their own culture. This can be realized by the acceptance of universal values by the person. In this study, it was aimed to examine the consideration of the values of peace and independence in the 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook. Qualitative research approach was adopted in this study. Document analysis technique suitable for the purpose of the research was used as data collection method, and descriptive analysis method was used for analysis. The 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook, published by Nev Kitap Publishing House by the Ministry of National Education, was used as the study material in the 2020-2021 academic year. By analyzing the findings obtained, the texts and assessment and evaluation sections in the book were examined in detail, and a total of 59 expressions of independence and 20 expressions of peace were obtained. According to these results, it was seen that the value of independence is given more space in the book integrity than the value of peace.

Keywords: Values, Peace, Independence, Textbook.

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişebilmesi toplumda var olan değer anlayışlarının ne derece yüksek olduğuyla doğrudan ilişkilidir. Değerlerin insanların hayatını, tutum ve davranışlarını şekillendirip, onların dünyaya bakış açılarının değişmesine ve gelişmesine önemli katkılar sağladığı bilinmektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2016, s.6). Ayrıca sosyal bir varlık olarak hayatını sürdüren bireylerin, çevresindekilerle etkili iletişim kurmalarına, kişinin toplumdaki konumunu belirlemesine katkı sağlamaktadır (Yazıcı, 2006, s.499). Değerler kişiden kişiye, toplumdan topluma farklılık gösterebilir fakat bazı değerler her topluma ve her kesime hitap edebilir. Bunlar, herkes tarafından onaylanmış, benimsenmiş ve günlük yaşamı kolaylaştıran değerlerdir. Bu tür genel geçer özelliğe sahip değerlere evrensel değerler de denilebilir (Güzel Candan ve Ergen, 2014, s. 138). Bireylerin kendi kültürüne hâkim olabilmeleri için dünya kültürünün ne derece geliştiğinin farkında olmaları gerekmektedir. Bu da evrensel değerlerin kişi tarafından kabul görmesiyle gerçekleşebilir (Parlak Yıldız, 1999, s.203). Türkiye’de bazı değerler toplum tarafından ortak olarak kabul görmüş ve

içselleştirilmiştir. Bu değerler; “*Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme*” şeklinde sıralanabilir (Güzel Candan ve Ergen, 2014, s.137).

Değerler, 2005 yılında Türk Eğitim sistemi içinde yer alan müfredat programlarına giriş yapmıştır. Zamanla güncellenen müfredat programı ile öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması gereken beceri ve değerler, tüm branşların öğrenme alanlarında tema olarak kendine yer bulmuştur (Dolmaz ve İlhan, 2021, s.2654). Tüm öğretim programlarında olması gerektiği gibi 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda da etkin vatandaş yetiştirme misyonu ön planda tutulmuş ve evrensel her iki programda da kendisine yer bulmuştur. Bu anlamda değerler açısından incelendiğinde gerek 2018 yılında yayımlanan T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı’nda gerekse 2017 yılında revize edilerek 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında birçok değer her ünite için verilmesi gerektiği görülmüştür (Aydemir ve Kalın, 2018, s.88).

Evrensel olarak kabul edilen barış ve bağımsızlık değeri, bu değerler arasında yer almaktadır. Barış kavramı, kişilerin başka kişilerle istedik yönde davranışlar sergilemeyi ilke edinen bir değer olduğu söylenilebilir. Ayrıca yalnızca savaşların ve şiddetin bitmesi anlamına gelmemekle birlikte huzur, sevgi, refah, adalet, eşitlik, güven gibi kavramları da içinde barındırabilmektedir. Barış bütün canlılara saygı ve sevgiyi bünyesinde taşımaktadır. Birleşmiş Milletler ve UNESCO barış değerinin öğretilebilir bir değer olduğunun önemini bildirmektedir. Bu nedenle barış değeri UNESCO eğitim programlarına dâhil olmuş ve Dünya barışına katkı sağlayan bireyleri onore etmek amacıyla “Nobel Barış Ödülleri” verilmeye başlanmıştır. 19.yy da barış eğitimi tarih ve din eğitimi içerisinde yer alırken 20. yy ikinci yarısında kendini evrensel bir değer olarak kabul ettirmiştir (Aktaş ve Safran, 2013, s.131).

Bağımsızlık kavramı ise; kişinin herhangi birinin, kurum, kuruluş, ya da bir ulusun boyunduruğu altında yaşamadan, kimsenin denetiminde olmadan, özgür bir şekilde hayatını sürdürebilmeleri, kendi işlerini kendilerinin yürütülebilmeleri şeklinde tanımlanabilir. Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre buyuran, bağımlı olmayan, eşsiz, bölünmez ve devredilemez gibi özellikleri taşıyan bağımsızlık kavramı “Bir devletin başka uluslarla ilişkisinde iç ve dış ilişkilerine kimseyi karışmaması durumu yani kendi toprak bütünlüğüne sahip çıkan, başka ülkelerin denetimi altında olmayan, diğer ülkeler karşısında eşit

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

haklara sahip olma durumudur” şeklinde ifade edilebilir. Bağımsızlık değeri, hem sosyal bilgiler öğretim programlarında hem de 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında yer alan evrensel çerçevede değerlendirilen önemli değerler arasında gösterilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti her ne kadar Milli Mücadele neticesinde kurulmuş olsa da kuruluşundan sonra Mustafa Kemal Atatürk’ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” sözü doğrultusunda bir politika takip etmiştir. I. Dünya Savaşında toprak kaybeden pek çok devlet gibi revizyonist bir politika takip ederek toprak kazanma yoluna gitmediği gibi, komşuları ile yaptığı anlaşmalarla ve Milletler Cemiyetine üye olarak dünya barışında da katkı sağlamıştır. Bu durumunda gösterdiği gibi Türkiye Cumhuriyeti için bağımsızlık ve barış çok önemli iki değer olarak ön plana çıkmıştır. Devlet politikası eğitime de yansımış, barış ve özgürlük kavramı ders programları yoluyla öğrencilere aşılanmaya çalışılmıştır.

Yakın tarihimizi yeni nesillere aktaran T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde bağımsızlık ve barış değerlerinin işlenmesi ayrıca önem arz eden bir konudur. Bu araştırma, inkılap tarihi ders kitaplarında bağımsızlık ve barış değerlerinin incelenmesi konusunda özgünlük taşımaktadır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşüncesinin yanında yapılacak olan ileri araştırmalara da örnek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabın da barış ve bağımsızlık değerlerinin ele alınışının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt sorulara cevap aranmaktadır?

1. 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında barış değerine nasıl yer verilmiştir?
2. 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında bağımsızlık değerine nasıl yer verilmiştir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada kişilerin, belli bir grubun görüşleri veya dokümanların incelenip araştırılmasıyla elde edilen verilerin yorumlanması durumu olarak tanımlanan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2013, s.44). Veri toplama yöntemi olarak araştırmanın amacına uygun olan döküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Döküman incelemesi, incelenmesi amaçlanan olay veya

olgulara ilişkin çok zengin bilgiler içeren kayıtlı her türlü materyalin analizini kapsar (Akcan ve Doğan, 2020, s.202). Yıldırım ve Şimşek'e (2018, s.190) göre, gözlem veya görüşme imkânının olmadığı durumlarda doküman incelemesi tek başına veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir.

Veri Kaynağı

Bu çalışmada 2020-2021 eğitim- öğretim yılında ortaokullarda okutulan Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan bir adet 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı veri kaynağı olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen analiz formu kullanılmıştır. Bu formda konunun adı, sayfa sayısı, betimsel veriler, bağımsızlık ve barış değerlerine ilişkin bölümler yer almaktadır. Kitap sayfa sayfa incelenmiştir. İlgili ünitelerdeki metinler ve ölçme değerlendirme bölümleri ayrıntılı şekilde incelenmiş, bağımsızlık ve barış değerlerine ilişkin veriler bu forma işlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular önceden belirlenen ölçütlere göre veri toplama aracı olarak kullanılan forma ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Bu veriler, yapılan araştırmanın doğasına uygun olarak betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, eldeki verilerin önceden oluşturulmuş temalara, uygun bir biçimde özet halinde yorumlanması şeklinde ifade edilebilir. Betimsel analiz yöntemi, *“bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması”* şeklinde dört basamaktan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.224).

Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı açısından geçerlik ve güvenilirlik ölçütleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Geçerlik; bulguların doğruluğunu ifade ederken, güvenilirlik ise bulguların tutarlı olup olmadığıyla ilgilenmektedir (Altheide ve Johnson, 1994). Bu amaçla, çalışmada toplanan veriler, iki araştırmacı tarafından analiz formuna ayrı zaman ve mekânlarda kodlanmıştır. Ayrı kodlanan veriler Miles ve Huberman'ın (2016, s.64) belirlediği *“Görüş birliği sayısı / toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı”* formülü kullanılarak çalışmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994, s.64) güvenilirlik katsayısının (>%70) olması durumunda, nitel çalışmalarda güvenilirlik için yeterli olacağını belirtmiştir. Bu bağlamda hesaplanan güvenilirlik oranı %89 olarak hesaplanmıştır.

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla araştırma sürecinin başından sonuna kadar geçen sürede uzman görüşüne düzenli olarak başvurulmuş, bulgular kısmında metinlerden ve ölçme değerlendirme bölümlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca veri toplama süreci ile bulguların alan yazınla tutarlılığı sağlanmıştır. Tüm bu işlemler farklı araştırmacılar tarafından geçerliğin sağlanması açısından uygun ve yeterli bulunmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.270; Büyüköztürk vd., s.201, s.264; Silverman, D. 2018, s. 128).

BULGULAR VE YORUM

8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı; “*Bir Kahraman Doğuyor, Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar, Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm, Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye, Demokratikleşme Çabaları, Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası, Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası*” adlı yedi bölümden oluşmaktadır.

Bu başlık altında araştırmada elde edilen bulgular sunulmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde bağımsızlık değerine ilişkin 59, barış değerine ilişkin 20 sayıda bulguya ulaşılmıştır. Aşağıdaki tabloda elde edilen bulgular kısaca özetlenmiştir.

Tablo 1.
Barış ve Bağımsızlık Değerleri

Sınıf Düzeyi	Üniteler	Değer İfadelerinin tekrarlanma sıklığı	
		Barış değeri Frekans (f)	Bağımsızlık değeri Frekans (f)
8. Sınıf	1. Bir Kahraman Doğuyor	1	5
	2. Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	2	16
	3. Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm	2	8
	4. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	3	19
	5. Demokratikleşme Çabaları	1	3
	6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	7	4
	7. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	4	4
Toplam		20	59

Tablo 1 incelendiğinde 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan yedi üniteye barış ve bağımsızlık değerlerinin ne düzeyde yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda üniteler içerisinde barış değerinin en fazla

“Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” ünitesinde 7 defa, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” ünitesinde ise 4 defa vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen yedi ünitenin ikisinde bağımsızlık değerine ise en çok Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye” ünitesinde 19 defa ve “Milli Uyanış: Bağımsızlık” ünitesinde 16 defa yer verildiği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında özellikle bağımsızlık değerinin ünite bazında dengeli bir dağılım göstermediği göze çarpmaktadır.

1. Barış Değerine İlişkin Bulgular

Kitapta evrensel nitelikte olan barış değerine ilişkin metinler ve ölçme değerlendirme bölümleri incelenmiş, araştırma sorularına yanıt verecek bulgular tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.1. Metinlerde Ulaşılan Bulgular

Kitabın “Bir Kahraman Doğuyor” adlı ilk ünitesinde dört ana konu başlığı bulunmaktadır. İlk üç konu başlığı içerisinde barış değerine ilişkin bulguya rastlanılmamıştır. “Mustafa Kemal’in Askerlik Hayatı” adlı konu başlığı altında *“Atatürk, görüşlerindeki sağlamlık, tutarlılık, gerçeklik, milletlerarası ilişkilerde güvenilirlik, kararlılık, barış ve insani değerleri ile evrensel bir liderdir.” (s.30)* cümlesinde barış değeri vurgulanmıştır.

“Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar” adlı ikinci ünitenin sekiz ana konu başlığı bulunmaktadır. “Büyük Savaşa Doğru” adlı ilk konu başlığı içerisinde barış değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. İkinci ana konu başlığı olan “Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Devleti” adlı konuda *“ABD, savaşa girmeden önce “Wilson İlkeleri” adıyla bir bildiri yayınladı. Bu bildirinin amacı savaştan sonra dünyada barış ortamının oluşmasını sağlamaktı.” (s.47)* ve *“Fakat bu kuruluşun çalışmaları dünya barışını sağlamada yetersiz kaldı. Barış antlaşmalarının çok ağır şartlar içermesi ve İtilaf Devletleri’nin sömürgecilik anlayışını devam ettirmeleri, beklenen barış ve huzurun ortamını sağlayamadı.” (s.48)* şeklindeki ifadeler de barış değerine yer verilmiştir.

Ünitenin “Mondros Ateşkes Antlaşması ve İşgaller”, “Kuva-yı Milliye ve Cemiyetler”, Millî Mücadele’nin Hazırlık Dönemi, “Büyük Millet Meclisinin Açılışı”, “Büyük Millet Meclisine Karşı Çıkan Ayaklanmalar” ve “Yok Hükmünde Bir Antlaşma: Sevr” adlı konu başlıklarında barış değeriyle ilgili herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır.

Kitabın “Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm” adlı üçüncü ünitesi içerisinde yedi ana konu başlığı yer almaktadır. “Doğu ve Güney Cephesi” adlı ilk konu içerisinde *“Türk ordusunun bu zaferi üzerine barış isteyen Ermenistan*

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

ile *Gümrü Barış Anlaşması imzalandı (3 Aralık 1920)*. “(76) ifadesiyle barış değerine vurgu yapılmıştır.

“Batı Cephesi, Savaş Ortamında Maarif Kongresi”, “Tekâlif-i Milliye (Milli Yükümlülükler) Emirleri”, “Mustafa Kemal Cephede”, Lozan Barış Antlaşması” ve “Millî Mücadele’nin Sanata Etkisi” adlı konu başlıklarında barış değeriyle ilgili herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Ders kitabının “Atatürk ve Çağdaşlaşan Türkiye” adlı dördüncü ünitesinde dokuz ana konu başlığı bulunmaktadır. Ünitenin “Çağdaşlaşan Türkiye’nin Temeli: Atatürk İlkeleri” adlı ilk konu da “*Atatürk’ün halkçılık ilkesi aynı zamanda iç barışın sağlanmasında da vazgeçilmez bir ilkedir.*” (s.110) ifadesinde de barış değerine yer verilmiştir. Bir başka ifadede “*Aynı zamanda Atatürk’ün laiklik ilkesi, Türk devletinde toplumsal barış ve huzuru sağlamanın en önemli aracıdır. Türk milleti, barış ve huzur ortamında yaşamayı ancak laiklik ilkesini benimseyerek ve koruyarak devam ettirebilir.*” ... “*Bu durum, toplumsal barışın ve huzurun sağlanmasında en büyük etken olmuştur.*” (s.113) denilerek barış değerine vurgu yapılmıştır.

“Siyasi Alanda Yapılan Yenilikler” adlı ikinci konuda “*Millî mücadelenin kazanılmasından sonra İtilaf Devletleri, Lozan’daki barış görüşmelerine Ankara ve İstanbul Hükümetlerini birlikte çağırmışlardı. İtilaf Devletleri’nin bundaki amacı, iki taraf arasındaki görüş ayrılığından yararlanarak savaşla elde edemediklerini barış görüşmelerinde gerçekleştirmekti.*” (s.116) ifadesiyle de barış değerine değinilmiştir. “Hukuk Alanında Yapılan Yenilikler”, “Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan İnkılaplar”, “Ekonomi Alanında Yapılan Yenilikler”, “Sağlık Alanında Yapılan Çalışmalar”, Cumhuriyetin Türk Toplumuna Sağladığı Kazanımlar” ve Atatürk İlke ve İnkılaplarının Dayandığı Esaslar” adlı ana konu başlıkları içerisinde herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır.

Ders kitabının “Demokratikleşme Çabaları” adlı beşinci ünitesinin “Çok Partili Hayat Denemeleri”, Mustafa Kemal’e Suikast Girişimi”, “Cumhuriyet Yönetimine Yönelik Tehditler” adlı üç ana konu başlığı bulunmaktadır. İlk konu içerisinde “*Kurtuluş Savaşı’nın ilk yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisindeki farklı gruplar, milli bağımsızlığı sağlamaya çalıştıkları için uzlaşabiliyorlardı.*” (s.159) ve sayfa aynı kalarak “*Barış döneminde çağdaşlaşma yolunda yapılacak yeniliklerin gerçekleştirebilmesi için güvenebileceği genç, dinamik ve inkılapçı insanlara ihtiyaç vardı.*” cümlesinde barış değeri ifade edilmiştir. Ünitenin son iki ana konu başlıklarında barış değerine ilişkin bulguya ulaşılmamıştır.

Kitabın “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” adlı altıncı ünitesinde üç ana konu başlığı yer almaktadır. “Atatürk Dönemi Politikasının Temel İlkeleri” adlı ilk konuda “*Atatürkçü düşünce sisteminde dış politikada en önemli unsurlardan biri de barışı temel almasıdır. Türk dış politikası “Yurtta barış, dünyada barış!” ilkesinden hareketle politikalar geliştirdi. Daha Kurtuluş Savaşı yıllarında görüşmeler yolu ile barışın sağlanması için her türlü gayret gösterildi. Mustafa Kemal’in öncülüğünde TBMM Hükümeti’ni temsil eden heyet, Londra Konferansı’nda sorunların barışçıl yollarla çözümlenmesini istedi.*” (s.175) şeklindeki ifadede barış değerinden bahsedilmiştir. Sayfa değişmeden “*Atatürk, bölgesel barışa ve dünya barışına verdiği önemi her fırsatta göstermesini bilmiştir. Atatürk, dış politikada güçlü bir devlet olmanın, ülke içerisindeki barış ve huzur ortamına bağlı olduğunu bilen büyük bir devlet adamı idi.*” şeklinde yine barış değeri ifade edilmiştir.

Altıncı ünitenin “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” adlı ikinci konu başlığında “*Bu sözleşme ile Türkiye, izlemiş olduğu barışçı politika ve diplomatik girişimler sonucunda boğazların egemenliğini elde etmiş oldu.*” (s.182) cümlesiyle barış değerine değinilmiştir. “*Dünya barışını sağlamak*” ve “*Yurtta barış dünyada barış*” (s.183) ifadeleriyle barış değerine vurgu yapılmıştır. Ortak konu başlığı altında “*Birinci Dünya Savaşı’nın bitişinden sonra imzalanan barış antlaşmaları dünya barışını sağlayacak nitelikte değildi*” ... “*Barışı sağlamak için kurulan Milletler Cemiyeti de devletlerarası sorunların çözümünde etkili olamayınca ülkeler birbiri ile dayanışma yoluna gitmeye başladı.*” (s.184) cümlelerinde barış değerine değinilmiştir. “Hatay’ın Ana Vatana Katılması” adlı son ana konu başlığında barış değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Kitabın “Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası” adlı yedinci ünitesinde beş ana konu başlığı bulunmaktadır. “Atatürk’ün Ölümü, Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları” ve “Atatürk’ün Eserleri” adlı ilk iki konu başlıkları içerisinde barış değeriyle ilgili herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır. “Atatürk’ün İkinci Dünya Savaşı Öncesi Tespitleri” adlı üçüncü ana konu başlığı içerisinde “*Mustafa Kemal Atatürk, dış politikada “Yurtta barış, dünyada barış!” ilkesini benimsemişti.*” (s.200) cümlesinde barış değeri ifade edilmiştir.

“İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye’ye Etkileri” adlı dördüncü ana konuda “*Bütün dünyayı etkileyen Birinci ve İkinci Dünya savaşlarından sonra dünya barışını sürekli kılabilmek amacıyla Türkiye’nin de içinde bulunduğu 51 devlet ABD’nin San Francisco şehrinde toplanarak Birleşmiş Milletler Teşkilatını kurdu.*” (s.202) cümlesinde barış değerine vurgu yapılmıştır. “Yeniden Çok Partili Siyasi Hayat” adlı beşinci konuda “*Siyasi hayatta atılacak bu adım ile*

cumhuriyetin temel ilkesi olan ulusal egemenlik anlayışı pekişmiş olacaktır.” (s.206) cümlesinde ulusal egemenlik kavramıyla bağımsızlığa dolaylı olarak vurgu yapılmıştır.

“Yeniden Çok Partili Siyasi Hayat” adlı beşinci ana konuda “*Bu nedenle, dünya barışını sağlamak için kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı, kendine üye olan ülkelerin tek parti yönetimlerinden vazgeçerek çok partili demokratik yönetimlere geçmeleri yönünde çağrıda bulundu.*” (s.206) ifadesinde barış değerine yer verilmiştir.

1.2. Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerinde Ulaşılan Bulgular

Ders kitabında yer alan ünitelerin; Hazırlık yapalım, Araştırınız, Sıra Sizde, Soru / Yorum, Unutmayınız, Görüşünü Söyle, Bunları Biliyor musunuz, Metin İnceleme, Bölüm Sonu Ölçme Değerlendirme Soruları ve Testleri gibi kısımları incelenerek barış değerine ilişkin bulgular tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kitabın, ilk beş ünitesinin ölçme ve değerlendirme bölümü içerisinde barış değeriyle ilgili herhangi bulguya rastlanılmamıştır.

“Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” adlı altıncı ünitenin Hazırlık Yapalım (s.173) adlı başlığı içerisinde “*Atatürk’ün “Yurtta barış, dünyada barış” sözünün ne anlama geldiğini söyleyiniz.*” ifadesiyle barış değerine değinilmiştir.

Unutmayınız (s.182) adlı kısımda “*Atatürk’ün dış politikada izlediği barışçı politika sayesinde boğazlarda tam bir egemenlik sağlanmış oldu.*” şeklinde hem barış değerine hem de dolaylı olarak bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.

Ölçme ve Değerlendirme (s.190) ‘Ç’ bölümünün 6. Sorusunda “*Türkiye, Boğazlardaki egemenliğine engel olan uluslararası komisyonu kaldırmak amacıyla sorunu Milletler Cemiyetine götürerek çözmeye çalışmıştır ve Türkiye, Hatay’ın ana vatana katılması konusundaki kararı Hatay’ın ana vatana katılması konusundaki kararı Hatay halkının onayına bırakmıştır.*” anlatılan gelişmelerin Türkiye’nin hangi yolu izlediğin kanıtlar şeklindeki sorunun cevabı “*Anlaşmacı-Barışçı*” olan soruda barış değeri vurgulanmıştır.

“Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası” adlı yedinci ünite de Hazırlık Yapalım (s.193) bölümünde “*Sizce Türkiye dünya barışını sağlamak için hangi, teşkilatlara üyedir. Bu teşkilatların dünya barışına ne gibi katkılar yaptığını düşünüyorsunuz?*” ifadesiyle barış değerine değinilmiştir.

2. Bağımsızlık Değerine İlişkin Bulgular

Kitapta evrensel nitelikte olan bağımsızlık değerine ilişkin metinler ve ölçme değerlendirme bölümleri incelenmiş, bulgular tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.1. Metinlerde Ulaşılan Bulgular

“Bir Kahraman Doğuyor” adlı ilk üniteye toplam dört ana konu başlığı bulunmaktadır. “Güçlü Avrupa’nın Doğuşu ve Osmanlı Devleti” başlığı altında “1789 tarihinde yaşanan Fransız İhtilali, tüm dünyada eşitlik, adalet, bağımsızlık ve milliyetçilik düşüncelerinin doğmasına ve yayılmasına ortam hazırladı.” (s.15) ifadesinde bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır. Aynı konu başlığı içerisinde “Bu devletlerin egemenliğinde yaşayan milletler, milliyetçilik düşüncesi doğrultusunda bağımsızlıklarını kazanmak için mücadeleye giriştiler.” (s.15) cümlesinde bağımsızlık değerine yer verilmiştir. Konu değişmeden “Sırplar, Yunanlar, Karadağlılar ve Bulgarlar gibi Balkan milletleri bağımsızlık kazanarak Osmanlı Devleti’nden ayrıldılar.” (s.18) şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir. Aynı konu bütünlüğüyle “Sırplar, Yunanlar, Karadağlılar ve Bulgarlar gibi Balkan milletleri bağımsızlık kazanarak Osmanlı Devleti’nden ayrıldılar.” (s.18) cümlesiyle de yine bağımsızlık değerine değinilmiştir.

Ders kitabının ilk ünitesi içerisinde yer alan, “Mustafa Kemal’in Hayatı” ve “Mustafa Kemal’in Fikir Hayatını Etkileyen Kişiler” adlı konu başlıklarında bağımsızlık değerleri ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

“Mustafa Kemal’in Askerlik Hayatı” adlı ana konu başlığı içerisinde de “O, ülkesini işgal eden güçleri yenerek milli, tam bağımsız bir Türk devleti kuran, kurduğu bu devleti çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkartma mücadelesi başlatan ve bunu başaran bir önderdir.” (s.30) şeklinde doğrudan bağımsızlık değerine yer verilmiştir.

Kitabın, “Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar” adlı ikinci ünitesinde sekiz ana konu başlığı bulunmaktadır. “Büyük Savaşa Doğru” adlı ilk konu başlığı içerisinde bağımsızlık değerine yer verilmemiştir.

İkinci ana konu başlığı olan “Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Devleti” konusunda “Büyük devletlerin Balkanlardaki Hristiyan unsurları Osmanlı Devleti hâkimiyetinden kurtarma politikasının başarıya ulaşmasının ardından, Anadolu’nun Hristiyan halkından olan Ermeniler de aynı yolla kendi özerklikleri ve egemenliklerini alabilecekleri konusunda ümitlendiler.” (s.46) ifadesinde egemenlikten bahsederek bağımsızlık değerine dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Yine aynı sayfada “Rusya’nın baskılarına karşı direnemeyen Osmanlı Devleti’nden aldıkları tavizlerle yetinemeyen Ermeniler ise bağımsız bir devlet kurma hedefine yöneldiler.” cümlesinde bağımsızlık değerine yer verilmiştir.

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

“Mondros Ateşkes Antlaşması ve İşgaller” adlı üçüncü ana konu başlığı içerisinde *“Osmanlı Devleti’nde Türkler çoğunlukta oldukları bölgelerde bağımsız olabileceklerdi.”* (s.50) şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir. Aynı konu başlığı içerisinde *“Tarih boyunca bağımsız yaşamış Türk milleti esaret altında yaşayamazdı” ... “Türk milleti, milli birlik ve beraberlik içerisinde bağımsızlığına karşı yapılan bu haksız işgal hareketini asla kabul etmeyeceğini tüm dünyaya duyurmaya hazırlanıyordu.”* (s.51) ve *“Padişah ve hükümetin kurtuluş yolunda etkili çareler düşünmediklerini gördü ve bağımsızlık mücadelesi yolunda harekete geçti.”* (s.52) cümlelerinde de bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

“Kuva-yı Milliye ve Cemiyetler” adlı dördüncü ana konu başlığı içerisinde *“Bu aşamada Türk milletinin bağımsızlığını elinden almak isteyen düşmana karşı birlik ve beraberlik içinde hareket edilmesi gerekiyordu.”* ve *“Kurtuluş Savaşı’nın başlangıç aşamasında Türk milletini milli birlik ve beraberlik konusunda birleştiren en büyük duygu ise bağımsızlık ihtiyacı idi.”* (s.53) cümleleriyle, aynı sayfada bulunan *“İşgale uğrayan bu bölgelerde, vatani koruma ve bağımsız yaşama arzusu neticesinde Türk halkı tarafından kurulan direniş kuvvetlerine Kuva-yı milliye (Milli Kuvvetler) denir.”* ifadesinde bağımsızlık değerine ulaşılmıştır. Konu başlığı değişmeden *“Ayrıca bu cemiyetler, Türk halkının bağımsızlık davasını diğer milletlere duyurmak için çalışmalarında da bulunuyordu.”* (s.54) ve yine aynı sayfada *“Bu cemiyet, yaptığı miting ve propagandalar aracılığıyla bağımsızlığın kazanılması yolunda Millî Mücadele’ye destek vermiştir.”* şeklinde ifade edilerek yine bağımsızlık değerine yer verilmiştir.

Ünitenin beşinci ana konu başlığı olan “Millî Mücadele’nin Hazırlık Dönemi” adlı konu da *“Mustafa Kemal’in Samsun ve Havza’da yaptığı bu çalışmalar, Türk milletini bağımsızlık mücadelesi yolunda harekete geçirdi.”* (s.57) aynı konu içerisinde *“Yapılacak kongreyle ülkenin bağımsızlığının kazanılması amaçlanıyordu.”* (s.60), ve *“Erzurum Kongresi’nde açıkça reddedilen mandacılık yani başka bir devletin yönetimi altına girme düşüncesi, bazı delegeler tarafından savunulmuşsa da tam bağımsızlığa aykırı bulunarak kongre tarafından kabul edilmedi.”* (s.60) cümlelerinde bağımsızlık değerine değinilmiştir. *“Türk vatanının bütünlüğüne bağımsızlığı korunacak, hiçbir manda ve himaye kabul edilmeyecektir.”* (s.61) ve konu içinde *“Müslüman olmayan unsurlara siyasi egemenlik ve sosyal dengemizi bozucu haklar verilmeyecektir.”* ifadesinde egemenlik kavramıyla dolaylı olarak bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

Beşinci ana konu başlığı olan “Millî Mücadele’nin Hazırlık Dönemi” adlı konu altında “*Mondros Ateşkes Antlaşması, Türk milletine çok ağır bir yük getirmiş ve onun bağımsız yaşama hakkını elinden almıştı.*” ... “*İşte böyle bir durumda Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletine duyduğu güvenle işgallerden; yokluklardan, çaresizlikten korkmayarak Samsun’a çıkmış ve tek başına millî bağımsızlık ateşini yakmıştı.*” (s.63) ifadeleriyle bağımsızlığa vurgu yapılmıştır. Aynı sayfa içinde “*Millî mücadeleyi ve millî bağımsızlığı zedeleyecek iç ve dış düşmanlarla sonuna kadar tam bir kararlılıkla mücadele etmiştir.*” ve “*Sonunda millî bağımsızlık düşüncesi ile hareket eden Mustafa Kemal Atatürk sayesinde Türk Milleti bağımsızlığına ve egemenliğine kavuştu.*” şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir. Konu başlığında değişiklik olmadan “*Ancak, henüz bağımsız bir Türk ajansı olmadığından haberlerin alınması ve dağıtılması zor oluyordu.*”(s.64) ve “*Kurtuluş Savaşı boyunca millî birliği tehlikeye düşürecek kışkırtma için yalanlara karşı milleti uyanık tutmak ve ulusal bağımsızlığı sağlayacak kararlar ve zamanında bildirmekle önemli hizmetler yapmıştır.*”(s.64) cümleleriyle bağımsızlığa değinilmiştir.

İkinci ünitenin altıncı konu başlığı olan “Büyük Millet Meclisinin Açılışı” adlı konuda “*Onun düşüncelerinde her zaman millî egemenliğe dayalı bir devlet yatıyordu.*” ... “*Bu nedenle Mebusan Meclisi kapatılıp dağıtıldığı için artık millî egemenliğe dayalı bir meclisin açılma zamanı geldiğini düşünüyordu.*” (s.66) cümlelerinde egemenlik ifadesiyle bağımsızlık değerine dolaylı olarak yer verilmiştir.

Ünitenin yedinci ana konu başlığı olan “Büyük Millet Meclisine Karşı Ayaklanmalar” adlı konuda ve “Yok Hükmünde Bir Antlaşma: Sevr” adlı sekizinci konuda bağımsızlıkla ilgili herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Kitabın “Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm” adlı üçüncü ünitesi içerisinde yedi ana konu başlığı yer almaktadır. “Doğu ve Güney Cephesi” adlı ilk konuda “*Kafkas Cephesi’nin kapanmasından ve 1917 yılında Rusya da Bolşevik İhtilali’nin çıkmasından sonra Kafkasya’da yaşanan otorite boşluğu, bölgede bağımsız bir Ermeni devletin kurulmasına ortam hazırladı. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra İtilaf Devletleri’nin de desteği ile Ermeniler bağımsız bir devlet kurdular.*” (s.76) ifadesinde bağımsızlık değeri vurgulanmıştır.

Ünitenin ikinci konu başlığı “Batı Cephesi” konusu içerisinde “*Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.*” (s.82) şeklinde egemenlik kavramı üzerinden bağımsızlığa dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Bölümde değişiklik olmadan “*24 maddeden oluşan 1921 Anayasası, millî egemenlik ilkesi doğrultusunda yeni bir devletin kurulduğunu bildirmektedir.*” (s.82) şeklindeki ifadede de yine millî egemenlik kavramıyla bağımsızlık değerine dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Ana

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

konu başlığı değişmeden “Cumhuriyet kurma hazırlığında olan TBMM’nin bağımsızlığının sembolü sayılacak bir marşa ihtiyacı vardı.” ve “Bu marşın bağımsızlık davamızı anlatışı yönünden büyük manası vardır.” (s.84) ifadelerinde bağımsızlık değerine değinilmiştir.

Ünitenin üçüncü “Savaş Ortamında Maarif Kongresi” ve dördüncü “Tekâlif-i Milliye (Milli Yükümlülükler) Emirleri” ve de beşinci “Mustafa Kemal Cephede” adlı konuları içerisinde bağımsızlık değerlerine yer verilmemiştir.

Ünitenin altıncı konu başlığı “Lozan Barış Antlaşması” içerisinde “Türk heyetinin amacı, Misak-ı Milli sınırları içinde bağımsız bir Türk devletinin kurulduğunu İtilaf Devletlerine kabul ettirmek ve milli egemenliğimizi sınırlayan koşulları ortadan kaldırmaktır.” (s.96) burada bağımsızlık değerine doğrudan ve milli egemenlik kavramıyla da dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. “Atatürk’ün; “Tarihte benzeri görülmemiş bir siyasi zaferdir.” dediği bir anlaşmayla İtilaf Devletleri, yeni Türk devletinin varlığını kabul etti ve bağımsızlığını tanıdı.” ve aynı sayfada yer alan “Böylece Türk milleti bağımsız bir devlet olduğunu ve Türklerin bağımsızlığına ne kadar düşkün olduğunu tüm dünyaya ispat etmiş oldu.” (s.98) cümlelerinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.

Ünitenin son konusu olan “Millî Mücadele’nin Sanata Etkisi” başlığı içerisinde bağımsızlık değerine değinilmemiştir.

Ders kitabın “Atatürk ve Çağdaşlaşan Türkiye” adlı dördüncü ünitesinde dokuz ana konu başlığı bulunmaktadır. Ünitenin “Çağdaşlaşan Türkiye’nin Temeli: Atatürk İlkeleri” adlı ilk konu başlığında “Atatürkçü Düşünce Sistemi’nde cumhuriyet yönetimi, gücünü ulusal egemenlikten alan çağdaş bir yönetim biçimi diye adlandırılır.” (s.106) ve aynı sayfada geçen “Cumhuriyet ile bir kişinin veya bir zümrenin egemenliğine dayanan yönetimler arasında önemli farklar vardır.” ve “Ulusun, egemenliğini kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullandığı devlet yönetme biçimi” ifadelerinde egemenlik kavramlarıyla bağımsızlık değerine dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. “Gücünü millet egemenliğinden alan cumhuriyet, Atatürk’ün, “Egemenlik, kayıtsız şartsız milletidir.” düşüncesini yansıtmaktadır.” (s.107) cümlesinde de egemenlik üzerinden bağımsızlık değeri dolaylı olarak ifade edilmiştir. Sayfada değişiklik olmadan “Cumhuriyet ile vatandaşlara düşünce özgürlüğü tanınmış, bağımsızlığımızı ve cumhuriyetimizi tehlikeye atmayacak her türlü düşünceye saygı duyulmuştur. Demokrasilerde ülkenin bağımsızlığı veya güvenliği tehlikeye düştüğünde temel hak ve özgürlükler kısıtlanabilir.” şeklinde bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır. Aynı konu başlığı içerisinde “Atatürk milliyetçiliği, vatanın bütünlüğünü, milli devletin bağımsızlığını ve gelişmesini

sağlamayı amaç edinmiştir.” (s.108) ifadesi ile bağımsızlık değerine değinilmiştir. “Halkçılık: Bireyler arasında hiçbir ayırım ve ayrılık gözetmemek, kişilerin yasalar önünde eşitliğini benimsemek ve egemenliğin halka ait olduğunu kabul etmektir.”, “Atatürk’e göre halkçılık; gücün ve egemenliğin ve yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesi ve devletin bütün politikalarının halka dönük olmasıdır” ... “Aynı zamanda, Atatürk’ün halkçılık ilkesi, demokrasi ve milli egemenliğin de en temel dayanağıdır. Demokrasi (halkçılık ilkesine dayalı hükümetlerde egemenlik halka, halkın çoğunluğuna aittir.” ... “Bu sebeple, temelini halk egemenliğinden alan Atatürk’ün halkçılık anlayışı, onun cumhuriyetçilik ilkesinden doğmuştur.” (s.110) cümlelerinde geçen egemenlik kavramıyla dolaylı olarak bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

“Siyasi Alanda Yapılan Yenilikler” adlı ikinci ana konuda “Bu tarihten itibaren milli egemenliğe dayalı yeni Türk devletinin temelleri atılmış oldu.” ... “Babadan oğula geçen bu yönetim sisteminde halkın ülke yönetiminde söz hakkı yoktu. Saltanat sistemi, aynı zamanda milli egemenlik anlayışına ters düşüyordu. Ayrıca İstanbul’daki hükümet, yurdun işgaline sessiz kalarak halkın bağımsızlık isteğini dikkate almamıştı. Ankara’daki TBMM ise sadece vatanın bağımsızlığını değil, aynı zamanda, ülke yönetiminde halkın söz sahibi olduğu milli egemenlik düşüncesini de gerçekleştirmek istiyordu. (s.116) cümlelerinde bağımsızlık değerine doğrudan yer verilirken, egemenlik kavramı üzerinden de dolaylı vurgu yapılmıştır. Yine aynı yerde “Saltanatın kaldırılması ile millet egemenliğinin sağlanması yolunda önemli bir adım daha atıldı.” (s.116) cümlesiyle de egemenliğe değinilerek bağımsızlık değeri dolaylı olarak ifade edilmiştir. “Mustafa Kemal, Milli Mücadele’nin ilk yıllarından itibaren yakın arkadaşlarına rejimin değişeceğini ve millet egemenliğinin sağlanması gerekliliğini sık sık vurguluyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla, millet egemenliğine dayanan demokratik yapıda bir devlet kurulmuştu.” (s.117) şeklinde dolaylı olarak bağımsızlığa vurgu yapılmıştır. Konu başlığı değişmeden “Mustafa Kemal, gelişmeleri değerlendirerek cumhuriyeti ilan etmenin zamanı geldiğini düşündü. 28 Ekim akşamı yaptığı bir toplantıda arkadaşlarına “Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz.” diye açıklamada bulundu.” (s.118) ifadeleriyle cumhuriyet kavramı üzerinden bağımsızlığa dolaylı olarak değinilmiştir.

Başka bir alt başlık içerisinde “1921 Anayasın da halk egemenliğine dayanan bir yönetimden bahsediliyorsa da devletin yönetim biçimi ile ilgili herhangi bir madde bulunmuyordu.” (s.120), “Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.” (s.121) ve aynı sayfada “Türk milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve millet adına egemenlik hakkını yalnız o kullanır.” şeklindeki cümleler ile egemenlik kavramı kullanılarak bağımsızlığa dolaylı olarak vurgu yapılmıştır.

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Ünitenin üçüncü ana konusu “Hukuk Alanında Yapılan Yenilikler” adlı konu başlığında *“Bu durum cumhuriyet yönetiminin olmazsa olmazları olan milli egemenlik ve eşitlik ile çelişiyordu.” (s.121)* cümlesinde egemenlik üzerinden bağımsızlık değerine dolaylı olarak yer verilmiştir.

Dördüncü üniteye bağlı bir diğer ana konu ise “Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan İnkılaplar” dır. Burada *“Milli tarih bilinci aynı zamanda bir arada ve bağımsız yaşamının da başlıca dayanağıdır.” (s.126)* şeklinde bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

“Ekonomi Alanında Yapılan Yenilikler” adlı ünitenin altıncı ana konusunda *“Kurtuluş Savaşı sırasında elindeki tüm imkânı ortaya koyan Türk milleti bağımsızlığını kazanmıştı.” (s.138)* aynı sayfada *“Mustafa Kemal, daha cumhuriyeti ilan etmeden önce ülke ekonomisinin bağımsız ve milleti, ekonomik ve kalkınmayı gerçekleştirmek ve çağdaş ülkeleri yakalamak zorundaydı. Mustafa Kemal, daha cumhuriyeti ilan etmeden önce ülke ekonomisinin bağımsız ve milli olabilmesi için İzmir’de Türkiye İktisat Kongresi’ni topladı.”* cümleleriyle bağımsızlık değerine yer verilmiştir. Başka bir sayfada *“Milli bağımsızlığını kazanan Türk devleti ekonomik bağımsızlığını kazanmak için tarım, ticaret, sanayi ve bayındırlık alanlarının tümünde önemli atılımlar yapmayı gerekli görmüştü.” (s.139)* ifadeleriyle bağımsızlık değerine değinilmiştir.

“Toplumsal Alanında Yapılan İnkılaplar” ve “Sağlık Alanında Yapılan Çalışmalar” ünitenin beşinci ve yedinci ana konu başlıklarıdır. Bu başlıklar altında bağımsızlık değeriyle herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır.

Kitabın “Cumhuriyetin Türk Toplumuna Sağladığı Kazanımlar” adlı sekizinci konu başlığında *“Cumhuriyet yönetimi, Türk milletine özgür ve bağımsız yaşama imkânı sağlamıştır. Atatürk’ün ortaya koyduğu cumhuriyetçilik ilkesini ancak milletçe cumhuriyet yönetimine bağımsızlığımızla koruyabiliriz.” (s.144)* konu başlığı değişmeden *“Cumhuriyet yönetiminde milli egemenlik halkın sahip olduğu en temel özelliktir.”* ve *“Milli egemenlik ilkesi sayesinde her Türk vatandaşı devlet yönetimine eşit olarak katılma hakkı elde etti.”* şeklindeki ifadelerde egemenlik kavramıyla bağımsızlık değerine dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Ayrıca aynı yerde *“Bağımsız mahkemeler aracılığıyla herkesin kanunlar önünde eşitliği sağlandı.”* şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir. Yine *“Milli birlik ve beraberlik, milli bağımsızlık, milli egemenlik ve milli bilinç kavramlarını ele almasından dolayı Türk milleti dışındaki uluslara da rehberlik edecek bir özelliğe de sahiptir.” (s.146)* ifadesinde de bağımsızlık değerine doğrudan vurgu yapılmışken, egemenlik kavramıyla da dolaylı olarak bağımsızlık değeri ifade edilmeye çalışılmıştır. *“Atatürk, kazandığı askeri*

başarıları, millet egemenliğine ve milli bağımsızlığa dayalı bir devlet kurarak tamamlayan başarılı bir devlet adamıdır.” (s.149) ifadesinde bağımsızlık değerine hem doğrudan hem de dolaylı olarak vurgu yapılmıştır.

Ünitenin “Atatürk İlke ve İnkılaplarının Dayandığı Esaslar” adlı dokuzuncu ve son konu başlığında “*Çünkü milli tarih bilincine sahip olmak, aynı zamanda bir arada ve bağımsız yaşamın da başlıca dayanağıdır.” (s.152) şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir. Aynı sayfada “Atatürk’ün, cumhuriyetimizi kurarken ve Anayasa’mızı oluştururken üzerinde durduğu en önemli konu; egemenliğin kayıtsız, şartsız millete ait olmasıdır” ... “Bizlere düşen görev egemenlik hakkımızın güvencesi olan Atatürk ilkelerine sahip çıkmak ve onları sonsuza kadar yaşatmaktır.” (s.152) cümleleriyle egemenlik kavramı üzerinden bağımsızlık kavramına dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Sayfa değişmeden “Kurtuluş Savaşı’nda bağımsızlık için girilen mücadeleden Atatürk, ordusu ve silahı olmayan Türk milletinin yalnızca bağımsızlık inancına güvenmişti. Bağımsızlığın ve egemenliğin kazanılmasından sonra Atatürk, Türk milletine olan güvenini Onuncu Yıl Nutkunda şöyle dile getirmiştir: “Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız.” (s.152) Başka bir yerde “Atatürk “Bağımsızlık ve özgürlük benim kaderimdir.” diyerek bağımsızlık ve özgürlüğün önemini vurgulamıştır. Türk milleti, yüzyıllarca süren devlet geleneğinde bağımsızlık ve özgürlüğünden hiç vazgeçmemiştir.” ... “Bağımsızlığı ve özgürlüğü esas alan Atatürk ilkelerinin amacı da Türk milletini, demokratik bir ortam içerisinde, bağımsız ve özgür olarak sonsuza kadar yaşatmaktır.” (s.153) şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.*

Ders kitabının “Demokratikleşme Çabaları” adlı beşinci ünitesinin “Çok Partili Hayat Denemeleri”, “Mustafa Kemal’e Suikast Girişimi”, “Cumhuriyet Yönetimine Yönelik Tehditler” adlı üç ana konu başlığı bulunmaktadır.

İlk konuda “*Demokrasi için ilk koşul, ülkenin bağımsız olmasıdır. Bağımsızlığın var olmasından sonra milli egemenlik ilkesinin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılır. Milli egemenliğin gerçekleştirilmesinde ise siyasi partiler önemli bir aracılık görevi yaparlar.”(s.158) şeklindeki ifadelerde bağımsızlık değerine doğrudan ve dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. “Kurtuluş Savaşı’nın ilk yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisindeki farklı gruplar, milli bağımsızlığı sağlamaya çalıştıkları için uzlaşabiliyorlardı.” (s.159) şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.*

Beşinci ünitenin diğer iki ana konu başlıkları altında bağımsızlık değerine yer verilmemiştir.

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Ders kitabının “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” adlı altıncı ünitesinde üç ana konu başlığı yer almaktadır. “Atatürk Dönemi Politikasının Temel İlkeleri” adlı ilk konuda “*Atatürk’ün Türk dış politikasında belirlediği hedeflerin başında tam bağımsızlık düşüncesi gelir.*” (174) ve aynı sayfada “*Her yönüyle milli özellikler içeren bu Atatürkçü dış politikada, uluslararası sorunların çözümünde her zaman tam bağımsızlık ilkesi en vazgeçilmez ilke oldu.*” cümlelerinde bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

Kitabın “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası” adlı ikinci ana konu başlığında “*Böylece Türk milletinin bağımsızlığını çok zor şartlar altında kazandığı derhal anlaşılacaktır.*” (s. 177) şeklindeki ifadede bağımsızlık değerine değinilmiştir. Aynı yerde “*Diğer bir ifade ile savaş alanlarında elinden alınmak istenen bağımsızlık ve özgürlüğün masa başında tescil edilmesinin en büyük örneğidir.*” burada da bağımsızlık değerine yer verilmiştir. Aynı sayfada “*Böylece Millî Mücadele Dönemi ve sonrası, bağımsızlığını kaybeden bütün uluslar için örnek teşkil etmiştir.*” şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir. “*Bu sözleşme ile Türkiye, izlemiş olduğu barışçı politika ve diplomatik girişimler sonucunda boğazların egemenliğini elde etmiş oldu.*” (s.182) burada egemenlik kavramıyla bağımsızlığa dolaylı olarak vurgu yapılmıştır.

Altıncı ünitenin “Hatay’ın Ana Vatana Katılması” adlı üçüncü ana konu başlığında “*Ayrıca Milletler Cemiyetine başvurarak Hatay’ın bağımsız bir devlet olmasını istedi.*” (s.187) cümlesiyle bağımsızlık değerine değinilmiştir. Sayfa aynı kalarak “*Yapılan seçimlerin ardından kurulan Hatay Meclisi, aldığı kararla Hatay Devleti’nin bağımsızlığını ilan etti (2 Eylül 1938)*” ... “*Atatürk, yaşamının son günlerinde hasta olmasına rağmen, Hatay’ın bağımsızlığı ve Türkiye’ye katılması için büyük bir çaba gösterdi.*” şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.

Ders kitabının “Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası” adlı yedinci ünite de beş ana konu başlığı bulunmaktadır. Bunlardan “Atatürk’ün Ölümü, Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları” adlı ilk konu başlığında “*2 Eylül 1938 tarihinde, hasta yatağında yatarken Hatay’ın bağımsız bir devlet olduğu haberini alınca Atatürk, buna çok sevindi.*” (s.194) ifadesiyle bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır. “*Çöküntü halinde bulunan bir imparatorluktan özgür Türkiye’nin doğması, yeni Türkiye’nin özgürlük ve bağımsızlığını şerefli bir şekilde ilan ederek o zamandan beri koruması, Atatürk’ün ve Türk halkının işidir.*” (s.196) şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir.

“Atatürk’ün Eserleri” adlı ikinci konu başlığı altında “*Bu ilkelerin yöneldiği temel amaç ve Atatürk toplumuna getirdiği en büyük yenilik; milli egemenlik ilkesine dayanan tam bağımsız, güçlü, modern ve laik Türkiye*

Cumhuriyeti'nin kurulmasıdır.”(s.198) ifadesiyle bağımsızlık değerine doğrudan ve egemenlik kavramıyla dolaylı olarak bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır.

“Yeniden Çok Partili Siyasi Hayat” adlı beşinci konuda *“Siyasi hayatta atılacak bu adım ile cumhuriyetin temel ilkesi olan ulusal egemenlik anlayışı pekişmiş olacaktı.” (s.206) cümlesinde ulusal egemenlik kavramıyla bağımsızlık değeri dolaylı olarak ifade edilmiştir.*

Son ünite de “Atatürk’ün İkinci Dünya Savaşı Öncesi Tespitleri” adlı üçüncü ve “İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye’ye Etkileri” adlı dördüncü konuları içerisinde herhangi bir bağımsızlık değerine rastlanılmamıştır.

2.2. Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerinde Bağımsızlık Değerine Ulaşılan Bulgular

Ders kitabında yer alan ünitelerin; Hazırlık yapalım, Araştırınız, Sıra Sizde, Soru / Yorum, Unutmayınız, Görüşünü Söyle, Bunları Biliyor musunuz, Metin İnceleme, Bölüm Sonu Ölçme Değerlendirme Soruları ve Testleri gibi kısımları incelenerek bağımsızlık değerine ilişkin bulgular tespit edilmeye çalışılmıştır.

“Bir kahraman doğuyor” adlı ilk ünitenin Hazırlık Yapalım (s.13) adlı konu başlığında *“Balkanlar’da Osmanlı egemenliğindeki toprakların elden çıkmasının nedenlerini araştırınız.”* cümlesinde egemenlik kavramı üzerinden bağımsızlığa dolaylı olarak vurgu yapılmıştır. Sıra Sizde (s.31) adlı bölümde *“Bağımsızlık benim karakterimdir”* ifadesinde bağımsızlık değerine değinilmiştir.

“Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar” adlı ikinci ünitenin *Unutmayınız (s.55) adlı kısımda “Yararlı cemiyetler, bölgesel nitelikli olduğundan bağımsızlık yolunda ortak hareket edemediler.”* cümlesinde bağımsızlık değerine yer verilmiştir.

Görüşün Söyle (s.56) adlı bölümde *“Mustafa Kemal, 1927 yılında okuduğu Nutuk’ta Türk milletinin işgal altında yaşayamayacağını, bağımsız yaşayamamaktansa ölmeyi tercih edeceğini söylemişti.”* şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir.

Ölçme değerlendirme (s.73) ‘C’ bölümündeki 4. soruda *“BMM ‘nin açılması ile birlikte Türk milletinin tarihinde yeni bir dönem başlamış ve milli egemenliğe dayalı bir devletin temelleri..... Kentinde atılmış oldu.”* şeklinde boşluk doldurmalı soruda egemenlik kavramıyla bağımsızlık değerine dolaylı olarak vurgu yapılmıştır.

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Çoktan seçmeli (s.73) ‘D’ bölümünde 3. soruda “*Amasya Genelgesi’nde,*” şeklinde başlayan soruda cevap kısmında “*Bağımsızlık mücadelesini ülke genelinde yaygınlaştırmak*” şeklinde bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.

“*Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm*” adlı üçüncü ünitenin Araştırınız (s.77) adlı bölümde “*Maraş, Antep, Urfa ve Adana illerindeki halkın Millî Mücadele ve bağımsızlık konusunda neler yaptığını araştırınız.*” şeklinde bağımsızlık değerine değinilmiştir. Görüşünü Söyle (s.78) adlı kısımda “*Bayrak olayının Maraş halkı üzerinde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz? Bayrak ve bağımsızlık hakkındaki düşüncelerinizi söyleyiniz.*” ifadesiyle bağımsızlık değerine vurgu yapılmıştır. Unutmayınız (s.83) adlı bölümde “*TBMM Hükümeti, Londra Konferansı’na katılmakla barışçıl bir tutum izlediğini tüm dünyaya gösterdi.*” ifadesiyle barış değeri ifade edilmiştir. Ölçme ve Değerlendirme (s.101) ‘B’ bölümünün 6 sorusunda “*Lozan Barış Antlaşması’nda ekonomik bağımsızlığımızı sınırlandıran.....tamamen kaldırılmıştır.*” şeklindeki boşluk doldurmalı soruda bağımsızlık değeri verilmeyle çalışılmıştır.

“*Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye*” adlı dördüncü ünitenin Unutmayınız (s.119) adlı bölümünde “*Ümmetçilik anlayışı tamamen sona erdirilerek milli egemenlik ilkesi pekiştirildi.*” ifadesiyle milli egemenlik kavramıyla bağımsızlığa vurgu yapılmıştır.

Ölçme Değerlendirme (s.154) ‘C’ bölümünün 3. sorusunda “*Cumhuriyet, egemenliğin bir kişiye veya zümreye değil, bütün yurttaşların yönetime eşit biçimde katıldıkları bir yönetim şekli olarak tanımlanır*” şeklinde Doğru/Yanlış seçenekli soru tipinde egemenlik kavramı üzerinden dolaylı olarak bağımsızlık değeri ifade edilmiştir.

“*Demokratikleşme Çabaları*” adlı beşinci üniteye Soru Yorum (s.158) kısmında “*Milli egemenliğin sağlanmasında siyasi partiler nasıl bir rol oynar?*” görüşlerinizi söyleyin şeklindeki soruda milli egemenlik ile bağımsızlığa dolaylı vurgu yapılmıştır.

“*Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası*” ve “*Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası*” son üniteleri altında ölçme ve değerlendirme bölümlerinde bağımsızlık değeriyle ilgili herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan barış ve bağımsızlık değerlerinin 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında ne derece yer aldığı ve nasıl ifade edildiği incelenmiştir.

Bağımsızlık değeri, ilk ünite 5, ikinci ünite 16, üçüncü ünite 8, dördüncü ünite 19, beşinci ünite 3, altıncı ünite 4, yedinci ünite 4 kez yer verilmiştir (Tablo 1). Ünite bazlı inceleme yapıldığında bazı ünitelerde olan ana konu başlıkları içerisinde bağımsızlık değerine hiç yer verilmediği görülmüştür. Ölçme ve değerlendirme kısımlarındaki etkinlik bölümlerinde ise bağımsızlık değerine oldukça az yer verilmiştir.

Literatür incelendiğinde bu araştırma ile benzerlikler gösteren çalışmalara ulaşılmıştır. Keskin (2008, s.508) tarafından yapılan *“Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması”* adlı çalışmada Cumhuriyet döneminde uygulanan Tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarında çoğunlukla bazı değerlere fazlaca yer verildiğini, bu değerlerin duyarlılık, bağımsızlık, vatanseverlik ve milli bilinç olduğunu ifade etmiştir. Yine Keskin (201, s.671) tarafından *“Tarih Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi”* adlı çalışmada, tarih öğretim programına dayalı adil olma, bilimsellik, bağımsızlık, barış, duyarlılık, milli bilinç gibi değerlere çoğunlukla yer verildiğini belirtmiştir.

Kuş, Merey ve Karatekin (2013, s.202), *“İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler”* adlı çalışmada, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bağımsızlık değerine (8) defa yer verilirken, beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında (9) defa yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kurtde Fidan ve Gedik (2018, s.268), *“İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Kitabında Yer Alan Değerler”* isimli çalışmada en az ele alınan değer bağımsızlık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmalara göre incelenen ders kitaplarında bağımsızlık değerine az yer verildiği görülmektedir. Bu araştırmada ise bağımsızlık değerine oldukça fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analiz neticesinde barış değerine ilk ünite 1, ikinci ünite 2, üçüncü ünite 2, dördüncü ünite 3, beşinci ünite 1, altıncı ünite 7, yedinci ünite 4 kez yer verildiği tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere bazı ünitelerde barış değerine çok az yer verilmiştir. Yine ölçme ve değerlendirme etkinlik bölümleri incelendiğinde barış değerine bazı ünitelerde hiç yer verilmezken diğerlerinde de oldukça az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde Güzel Candan ve Ergen (2014, s.157) *“3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi”* adlı çalışmada ders kitaplarında en az işlenen değerler içerisinde barış değerinin de olduğunu

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

sonucuna varmıştır. Kuş, Merey ve Karatekin (2013, s.202), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler” adlı araştırmada, dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında barış değerine (1) defa, beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında barış değerine (5) defa yer verildiğini belirtmiştir. Aktan ve Padem (2013, s.52) “İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler” adlı çalışmasında 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan metinlerde en fazla (8) yer alan değerler arasında barış değerinin de olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise bağımsızlık değerine oranla barış değerine az yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ile literatürde farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların olduğu görülmektedir.

Ders kitapları ve öğretim programları öğrencilere kazandırılmak istenen değerleri aktarmada köprü görevi üstlenen ana kaynaklardır. Alanyazında sosyal bilgiler ders kitaplarıyla ilgili değer eğitimi üzerine birçok çalışmayla karşılaşmıştır (Faiz ve K. Avcı, 2018; Kafadar, 2019; Karacan, 2018; Şahin ve Ersoy, 2012; Topkaya, 2011). Daha önce belirtildiği üzere barış ve bağımsızlık değeri, Türkiye Cumhuriyeti’nin temelinde yer alan değerlendendir. Bu nedenle ilkokuldan başlanarak ortaöğretimin sonuna kadar geçen zorunlu eğitim süresi boyunca sistematik olarak ders programlarında yer alması gerektiği açıktır. Bu bağlamda şu öneriler sunulabilir.

- Ders kitaplarında bağımsızlık ve barış gibi evrensel boyutta değerlendirilen değerlerin önemi vurgulanmalı ve kitap bölümlerine orantılı şekilde dağıtılması gerektiği düşünülmektedir.
- Öğrencilerin barış ve bağımsızlık değerlerinin tam manasıyla öğretilmesi için ders dışı etkinliklere (çevre ve müze gezileri vb.) yer verilmesi öğretimin kalıcı olmasını sağlayacaktır.
- Ders kitabında, barış ve bağımsızlık değerleri film sahnelerinden karelerle desteklenebilir.
- Etkinlik kısmında destanlar, efsaneler, biyografiler ve tarihi romanlar gibi edebi ürünlerden faydalanılıp ayrıca tarihi filmler de izletilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Akcan, E. & Doğan, A. (2020). A review of educational philosophy from different perspectives through an analysis of period movies during the era of the war of independence and the early republic of Turkey (1920-1940). *International Journal of Progressive Education*, 16(5), 199-215.

- Aktan, O. & Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55.
- Aktaş, Ö. & Safran, M. (2013). Evrensel bir değer olarak. barış ve barış eğitiminin tarihçesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 172(172), 131-148.
- Aydemir, A. & Kalın, Ö. (2018). 8. Sınıf öğrencilerinin bağımsızlık, özgürlük, özgüven ve çağdaşlaşma değerlerine yönelik görüşlerinin ve algısal değişimlerinin incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 87-100.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (30. Baskı). Pegem.
- Creswell, J. W. (2016). Nitel çalışma tasarımı. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.), *Nitel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 42-68). Siyasal (Orijinal eserin yayın tarihi 2013).
- Dolmaz, M. & İlhan, G. O. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin öğretiminde felsefi eserler: Stoacılar örneği. *Journal of History School*, 53, 2651-2680.
- Faiz, M. & Karasu Avcı, E. (2018). 4.ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Fidan, N. K. (2018). İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 251-272.
- Güzel Candan, D. & Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Kafadar, T. (2019). *Türkiye, ABD ve Fransa'nın Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Boyutunda Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karacan, H. (2018). Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında yer alan milli ve evrensel değerlerin analizi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 1-10.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin*

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Araştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keskin, Y. (2015). Tarih dersi öğretim programı ve ders kitaplarında değerler eğitimi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 659-674.

Kurtdede Fidan, N. & Gedik, H. (2019). İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(16), 251-272.

Kuş, Z., Merey, Z. & Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 183-214.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). SAGE.

Parlakıyıldız, H. (1999). *İlkokulların Dördüncü ve Beşinci Sınıflarında Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerine bir İnceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Silverman, D. (2018). *Nitel Verileri Yorumlama*. (E. Dinç, Çev). Pegem. Orijinal eserin yayın tarihi 1993).

Şahin, T., & Ersoy, F. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1535-1558.

Topkaya, Y. (2011). *Sosyal bilgiler Programında Yer Alan Değerlerin Ders Kitaplarına Yansıma Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Pegem.

Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı), Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

It is known that values shape people's lives, attitudes and behaviors and contribute to the change and development of their perspective on the world (Ulusoy & Dilmaç, 2016, p. 6). In addition, it contributes to the individuals who continue

their lives as a social entity to communicate effectively with those around them and to determine the position of the person in the society (Yazıcı, 2006, p. 499). Values may differ from person to person, from society to society, but some values can appeal to every society and every segment of society. These are values that are approved and adopted by everyone and make everyday life easier. Values with such common characteristics can also be called universal values (Güzel Candan & Ergen, 2014, p. 138).

The universally accepted value of peace and independence is among these values. It can be said that the concept of peace is a value that adopts the principle of people to behave in the desired direction with other people. In addition, it does not only mean the end of wars and violence, but it can also include concepts such as peace, love, prosperity, justice, equality, and trust. Peace includes respect and love for all living things. The United Nations and UNESCO announce the importance of the value of peace as a teachable value. For this reason, the value of peace has been included in the education programs of UNESCO and "Nobel Peace Prizes" have started to be given in order to honor individuals who contribute to world peace. While peace education was included in history and religious education in the 19th century, it established itself as a universal value in the second half of the 20th century (Aktaş & Safran, 2013, p. 131). In this context, it is thought that the research carried out will contribute to the field as well as an example for further research to be conducted.

Aim of the Study: In this study, it was aimed to examine the handling of the values of peace and independence in the 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook. In line with this general purpose, answers are sought for the following sub-questions.

1. How is the value of peace included in the 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook?
2. How is the value of independence included in the 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook?

Research Model: The study was carried out in order to determine the situation where the values of peace and independence are included in the 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook. In this study, qualitative research method, which is defined as the interpretation of the opinions of individuals, a certain group or the data obtained by examining and researching the documents (Creswell, 2013, p.44).

Study Material: In this study, an 8th grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook prepared by the Ministry of National

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabında Barış ve Bağımsızlık...

Education taught in secondary schools in the 2020-2021 academic year was selected as the sample.

Data Collection Tools: In this study, the analysis form developed by the researchers was used. This form includes the title of the topic, the number of pages, descriptive data, and sections on the values of independence and peace. The book has been examined page by page. The texts and assessment and evaluation sections in the relevant units were examined in detail, and the data on independence and peace values were written in this form.

Data Analysis: The findings obtained within the scope of the research were processed in detail into the form used as data collection tool according to predetermined criteria. These data were analyzed by descriptive analysis method in accordance with the nature of this research.

Findings: 8th grade T.C. History of Revolution and Kemalism textbook; It consists of seven chapters named *"A Hero Is Born, National Awakening: Steps Taken towards Independence, A National Epic: Either Independence or Death, Kemalism and Modernizing Turkey, Democratization Efforts, Atatürk Era Turkish Foreign Policy, Atatürk's Death and After"*.

The findings of the research are presented under this heading. When the research findings were examined, 59 findings related to the value of independence and 20 findings related to the value of peace were reached. The texts on the value of peace related to the values of peace and independence and the assessment and evaluation sections were examined and the findings were tried to be determined. If some of the findings are to be given as an example; in the main subject titled *"Mustafa Kemal's Military Life"*, *"He is a leader who established a national, fully independent Turkish state by defeating the forces occupying his country, and who started the struggle to raise this state above the level of modern civilization and succeeded."* (p.30), the value of direct independence is given.

Discussion, Conclusion and Recommendations: The value of independence is given as 5 times in the first unit, 16 times in the second unit, 8 times in the third unit, 19 times in the fourth unit, 3 times in the fifth unit, 4 times in the sixth unit, and 4 times in the seventh unit. When unit-based analysis is made, it is seen that the value of independence is not included in the main subject headings in some units. In the activity sections in the measurement and evaluation sections, the value of independence is given very little. As a result of the analysis, it was determined that the value of peace was given 1 time in the first unit, 2 times in the second unit, 2 times in the third unit, 3 times in the fourth unit, 1 in the fifth unit, 7 times in the sixth unit, and 4 times in the seventh unit. As can be seen, in

some units, the value of peace is given very little space. Again, when the measurement and evaluation activity sections were examined, it was concluded that peace value was not included at all in some units, but very little in others.